

OQTEPA XAROBALARI

Sa'dullayeva Nigora Bahrom qizi¹

Ruslanova Dinara²

Maxmudova Intizor³

Annotatsiya: *Bir paytlar biz bu yerga o'spirin bo'lgan paytimizda kelganmiz. Bu joyni o'rganish va bu erda izlanish bizga yoqar edi. Katta bo'lmagan tepalik biz uchun g'ayrioddiy va g'oyat jozibali ko'rinardi.*

Kalit so'zlar: : *oqtepa, yunusobod, xaroba*

Toshkentning markazida, Yunusobod tumanida qadimgi arxeologiya yodgorligi – Oqtepa manzilgohi xarobalari bor deb kim o'ylar edi? Bu joy haqida birinchi marta eshitgan vaqtimni juda yaxshi eslayman. Bir paytlar biz bu yerga o'spirin bo'lgan paytimizda kelganmiz. Bu joyni o'rganish va bu erda izlanish bizga yoqar edi. Katta bo'lmagan tepalik biz uchun g'ayrioddiy va g'oyat jozibali ko'rinardi. Biz eng yuqori cho'qqiga chiqishni yaxshi ko'rardik. Biz tog'da ekanligimizni tasavvur qilib, quyosh botishini tomosha qilardik. Tabiiyki, o'shanda biz oddiy tepada emas, balki noyob mustahkam istehkom, katta saroy ustida turganligimizni bilmas edik. Ushbu binoning qurilishi sanalari eramizdan oldingi V-VIII asrlar deb belgilangan. U yerda hech qanday to'siqlar va belgilar yo'q edi. Uning ichiga xohlagan inson kirishi mumkin edi. Bu joy tarixiy yodgorlik ekanligini tarix darsidan bilib oldim. O'qituvchining ta'kidlashicha, bu saroyda Choch davlati hukmdorlariga bo'ysungan bir necha turkiy hokimlar yashagan. O'shandan beri, har doim bu yodgorlik yonidan o'tib, har safar uning holatiga e'tibor beraman. So'nggi bir necha yil ichida uning atrofi to'sib qo'yildi va kirish joyi yaqinida ma'lumot yozilgan taxtacha osildi. Yaqinda esa yodgorlik atrofidagi hamma joyni qazishganligini va yodgorlik yonida binolar qurganligini guvohi bo'ldim. Ammo matbuotdan bildimki, "Yunusobod Oqtepsi" daxlsiz qolgan.

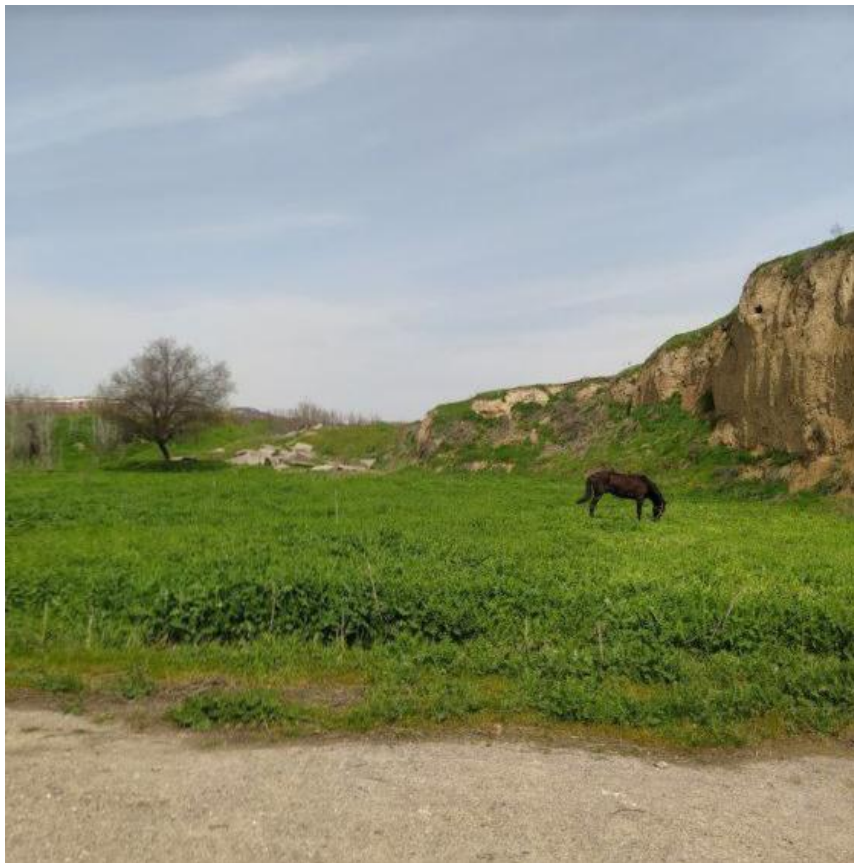
¹ Samarqand Davlat Arxitektura Qurilish Unversiteti - "Ma'daniy meros ob'ektlarini asrash" kafedrası o'qituvchisi nigorasadullayeva21@gmail.com

² Samarqand Davlat Arxitektura Qurilish Unversiteti talabasi

³ Samarqand Davlat Arxitektura Qurilish Unversiteti talabasi

Oqtepassi — oʻrta asrlar arxeologiya yodgorligi (5—13-asrlar). Toshkentning shim.sharqiy qismida, Oqtepa kanali boʻyida joylashgan. 1886 yil V.P.Nalivkin qayd qilgan. 1940—41 yillarda A.I.Terenojkin qazishlar olib borgan. 1975-yil va 1977—85 yil Toshkent arxeologiya ekspeditsiyasi (M.S.Mershchiyev, M.I.Filanovich) tomonidan oʻrganilgan. Yu.O. — jan. Tomoni baland va tik tepalik koʻrinishdagi koʻshkli qoʻrgʻonqasr va istehkomsiz qishloq xarobasi. Maydoni qariyb 100 ga, eng baland qismi 21 m. Koʻshkli qoʻrgʻon (86–180 m) shim.dan jan.ga tomon choʻzilgan va qishloqsan chuqur jarlik (xandaq) bilan ajratilgan. Qazishmalardan maʼlum boʻlishicha, 5-asrda qasr doʻnglik ustiga urib chiqilgan paxsa tagkursi (platforma)da qadimiy koʻtargan. U uzun va keng zinapoyaga oʻxshatib qurilgan ikki qavatli binodan iborat boʻlib, uning birinchi qavatini mayd. 80x80 m va yuqori qavatining mayd. 50x50 m ga teng. Qasrning har ikkala qavatining ichkari tomoniga uzun yoʻlak — galereya bino qilingan va tashqarisi baland devor bilan oʻralgan. Tashqi devor va tomi ravoqsimon qilib yopilgan yoʻlaklar galereyasi xalq tilida “devgʻisht” deb yuritilgan paxsa bloklari (70x70x70 sm) hamda 48x24xYu sm hajmdagi uzun xom gʻishtlardan ishlangan. Yoʻlaklar halqasining kengligi 2 m, bal. 2,3 m. Ustki qator yoʻlaklar burchaklarida gumbazli dumaloq xonalar boʻlib, ular tashqaridan doira shaklidagi minora (moʻla)larni hosil qilgan. Kvadratning ichki qismi uzun ensiz, tomi gumbazli xonalardan iborat boʻlib, ular qator yoʻlaklarga tutashgan. 7-asr boshlarida tor xonalar tuproq bilan toʻlgʻazilib, mustahkam tagkursiga aylantirilgan va ustiga binolar qurilgan. Qasrning toʻrt burchagidagi minoralar mustahkamlanib, uningjan. Gʻarbiy qismida mayd. 22x22 m li koʻshk bino qilingan.

Saqlanib qolgan imorat qoddiklariga qaraganda (7-asr oxiri va 8-asr boshi), koʻshk ham 2 qavatli boʻlib, uning pastki qavatida ravoqli xonalar, yuqorida esa mulkdorning uyjoy va mehmonxonalari joylashgan. Koʻshkdan shim.roqda 10 tacha xonalar ochilib, ular ibodatxona majmuasidan iborat boʻlgan. Koʻshkning sharqiy qismida 9 ta uzun boloxonali uylar kavlab ochilib, ayrimlarining ichida devor boʻylab ensiz supa, orqa devorida yorugʻlik darchalari, toʻsin tuynuklari saqlangan. Xonalar, asosan, omborxonalar, boloxonalar esa xizmatkor va qarollar uchun boshpana vazifasini oʻtagan.

Oqtepaning qasrga yondoshgan qo'rg'on qismida ham qazish ishlari olib borilib, qo'rg'onning tashqi devori, hovli va devor bo'yab chokarlar uchun qurilgan gurur joylar, ko'shka tomon yo'nalgan ko'tarma yo'lining bir qismi va darvozaxona oldi inshootlarining vayronalari kavlab ochilgan.

Qazish jarayonida sopol buyum bo'laklaridan tashqari tosh, suyak va metallardan yasalgan qurolyarog', zebiziynat, jumladan, temir pichoq, xanjar, bolta, o'roq, uch parrakli o'q paykonlari, tosh yorg'uchoklar, tog' xrustali ko'zli kumush uzuk va h.k. topilgan. Topilmalar orasida nuroniy mo'ysafid tasvirli terrakota, ayniqsa, diqqatga sazovor. Shuningdek, 5-asrdagi mahalliy hukmdorlarning kumush tangalari, umaviylarttt 12 ta dirhami hamda sug'd yozuvli mis tanga qayd etilgan. Tangalar, kuchli yong'in izlari va boshqalarga qaraganda qo'rg'on 8-asrning 1-choragida vayron bo'lgan. Qo'rg'on xarobasi o'rnida 8-asrning 2-yarmida hayot qayta jonlangan. 9—12-asrlarda u Binkagp viloyatining istehkomli qishloqlaridan biriga aylangan. 13-asr boshida inqirozga uchragan. Ma'lumot uchun, "Yunusobod Business city" markazi 4 ta lotdan iborat. 41 gektar maydonda qurilishi kutilayotgan markazning birinchi lotida 9,12,15 qavatli 3 va 4 yulduzli mehmonxonalar bunyod etiladi. Ikkinchi lot hududida maktab va bog'cha hamda 1388 o'rinli avtoturargoh barpo etish ko'zda tutilgan. Maydoni 1,4 gektar bo'lgan uchinchi lotda ofis va mehmonxonalar, 12 va 15 qavatli binolar quriladi. 18,2 gektarlik to'rtinchi lotda esa katta bog', kichik do'kon va restoranlar qurish rejalashtirilgan.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Marjona, K., & Nigora, S. (2023). BASIC PRINCIPLES ADAPTATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS OF UZBEKISTAN. *Science and Innovation*, 2(11), 68-70.
2. Nigora, S. (2023). STUDY AND SCIENTIFIC ANALYSIS OF CONSTRUCTIVE SOLUTION OF ARCHITECTURAL ELEMENTS USED IN CULTURAL HERITAGE OBJECTS IN UZBEKISTAN. *JOURNAL OF ENGINEERING, MECHANICS AND MODERN ARCHITECTURE*, 602-605.
3. Nigora, S., & Marjona, K. (2023). OZBEKISTON HUDUDIDAGI MADANIY MEROS OBYEKTLARIDA QOLLANILGAN ARXITEKTURAVIY ELEMENTI: SHARAF VA MUQARNASNING QOLLANILISH VA YASALISH BOSQICHLARI. *Miasto Przyszłości*, 42, 128-132.

4. Nayimovna, F. N., & Nigora, S. (2023). Researching Ways to Reconstruct the Areas of Historical Objects of Old Cities in Uzbekistan. *JOURNAL OF ENGINEERING, MECHANICS AND MODERN ARCHITECTURE*, 2(2), 95-98.
5. Salimov, O. M., Gayratovna, I. D., & Nigora, S. (2022). Use of Local Building Materials in the Natural Climate of Central Asia. *Texas Journal of Engineering and Technology*, 8, 129-130.
6. Gayratovna, I. D., & Nigora, S. (2022). USE OF LOCAL RAW MATERIALS IN THE REPAIR OF PATTERNS AND DECORATIONS OF CENTRAL ASIAN ARCHITECTURAL MONUMENTS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(2), 679-683.
7. Ruxshona, A., & Muxlisa, N. (2024). RECONSTRUCTION AND RESTORATION WORK CARRIED OUT AT THE IMAM AL-BUKHARI COMPLEX. *Excellencia: International Multi-disciplinary Journal of Education (2994-9521)*, 2(4), 89-97.
8. Azizbek, T., & Damirjon, A. (2024). Ancient Monument in our Country "Ishratxona". *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(3), 994-999.
9. Sa'dullayeva Nigora, X. S. (2024). Stages of Formation and Application of "Gothic" Architectural Style. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(2), 1004-1008.
10. Qaxramonovich, A. K. (2024). XONBANDI TO'G'ONI. *Miasto Przyszłości*, 45, 606-611.
11. Oybekovna, I. S. QASHQADARYO VILOYATI KO'K GUMBAZ MASJIDI.
12. Dilrabo, K. (2023). PROBLEMS IN THE RECONSTRUCTION OF DECOR ELEMENTS OF ARCHITECTURAL MONUMENTS OF UZBEKISTAN. *JOURNAL OF ENGINEERING, MECHANICS AND MODERN ARCHITECTURE*, 633-637.
13. Jurayeva, E., & Kholdorova, D. (2023). Amir Temur And The Architectural Decorations Of The Timurid Era Of Central Asia And Their Characteristics. *American Journal of Engineering, Mechanics and Architecture (2993-2637)*, 1(9), 121-125.
14. Jurayeva, E., & Kholdorova, D. (2023). ESTABLISHING AN EXEMPLARY CULTURAL AND RECREATION PARK COMPLEX. *FAN, TA'LIM, MADANIYAT VA INNOVATSIYA JURNALI | JOURNAL OF SCIENCE, EDUCATION, CULTURE AND INNOVATION*, 2(11), 50-54.
15. Yuldasheva, M. K., & Kamilova, M. E. (2023). ANALYSIS OF FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE IN DESIGNING HISTORICAL LOW-RISE RESIDENTIAL BUILDINGS. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(3), 147-152.
16. Ulugbek, T., & Marjona, K. (2024). Revitalizing Old Facades: Innovations in Facade System Installation and Preservation. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 25(1), 10-21070.
17. Marjona, K., & Iroda, S. I. (2023). THE ESSENCE OF THE IMAM AL-BUKHARI COMPLEX IN OUR CULTURAL HERITAGE AND ITS SIGNIFICANCE TODAY. *JOURNAL OF ENGINEERING, MECHANICS AND MODERN ARCHITECTURE*, 662-665.
18. Тошев, И. И., & Ураков, О. Х. (2017). Трёхмерная графика. *Журнал "Интернаука"*, (3 (7)), 25.
19. Жураев, Т. Х., Хамраев, Н. Ш., Ураков, О. Х., Абдуманнонов, М., & Саидова, Г. К. (2020). РЕШЕНИЕ КРАЕВОЙ ЗАДАЧИ ПОСТРОЕНИЯ ПЛОСКИХ СОПРЯЖЕНИЙ ГЕОМЕТРИЧЕСКИМ МОДЕЛИРОВАНИЕМ ДЛЯ НАПРАВЛЯЮЩИХ ПОВЕРХНОСТЕЙ РАБОЧИХ ОРГАНОВ. In *Эффективность применения инновационных технологий и техники в сельском и водном хозяйстве* (pp. 346-348).
20. Тошев, И. И., & Ураков, О. Х. (2017). Резьба по дереву в Узбекистане. *Интернаука*, (2-1), 11-13.
21. Khayitboevich, U. O., & Gulnoza, U. (2023). THE HISTORY OF CERAMIC DECORATIONS APPLIED TO CULTURAL HERITAGE OBJECTS. *American Journal of Engineering, Mechanics and Architecture (2993-2637)*, 1(10), 210-215.

22. Khayitboyevich, U. O., & Dilshoda, B. (2023). ENGINEERING CONSERVATION OF CULTURAL HERITAGE OBJECTS. JOURNAL OF ENGINEERING, MECHANICS AND MODERN ARCHITECTURE, 517-520.
23. Xayitboyevich, U. O. (2023). NUROTA VOHASINING TURAR JOYLARNING KOMPOZITSION VA REJAVIY-TARXIY YECHIMI. JOURNAL OF ENGINEERING, MECHANICS AND MODERN ARCHITECTURE, 171-174.
24. Khayitboevich, U. O. (2023). Repair Works Carried Out In The Architectural Monuments Of The City Of Nurota. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN, 4(11), 56-61.
25. Khaitboevich, U. O. (2021). Ancient nurata karizs. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(8), 115-120.
26. Жураев, Т. Х., Волошинов, Д. В., & Ураков, О. Х. (2020). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ЛАБОРАТОРИИ ГЕОМЕТРИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ В РАЗРАБОТКЕ РАБОЧИХ ОРГАНОВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ТЕХНИКИ. In Эффективность применения инновационных технологий и техники в сельском и водном хозяйстве (pp. 95-97).
27. Berdiyev, M. X., Jumaqulov, F. U., & Jalilov, Z. F. O. (2023, June). ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ФАОЛИЯТИ АСОСИДА САНОАТ ЗОНАЛАРИНИ МОДЕЛЛАШТИРИШ. In International Conference on Multidimensional Research and Innovative Technological Analyses (pp. 186-188).
28. UZOKOVICH, D. F. (2022). Features of Central Asian square-shaped building construction. "Development of Science and Technology: A Mechanism for Selecting and Implementing Priorities", 24-28.
29. Fozil Uzokovich, D. (2023). Finding a New Method of Geometric Harmonization Based on the Scientific Results of Scientists.
30. Abduazizovich, R. L. The Mausoleum of Humayun. International Journal of Scientific and Technology Research, 5, 7.
31. Abduazizovich, R. L. Babur's Creativity From Central Asia To India.
32. Abduazizovich, R. L., & Kilichevich, L. D. (2022, November). DEVELOPMENT OF ISLAMIC ARCHITECTURE AND ITS IMPACT ON INDIAN ARCHITECTURE. In INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE (Vol. 1, No. 3, pp. 1-5).
33. Abduazizovich, R. L. (2022). ANALYZING THE TOMB OF BABUR IN KABUL. American Journal of Applied Science and Technology, 2(11), 01-05.
34. Rahimov Laziz Abduazizovich PhD, & Uralov Axtam Sindarovich. (2023). BABUR - THE PRINCE OF GARDENS. Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities, 2(10), 1–8. Retrieved from
35. Abduazizovich, R. L. (2022). ANALYSIS OF HUMAYUN'S QILA-I-KUHNA MOSQUE. European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 2(10), 269-275.
36. Abduazizovich, R. L. (2021). Din-panah The City Of Humayun. European Scholar Journal, 2(10), 52-54.
37. Rahimov, L. A. (2018). MOSQUES OF BABUR. In Сборник конференций (pp. 202-206).
38. Abduazizovich, R. L. (2021). THE ROLE OF BABUR IN ARCHITECTURE IN INDIA AND THE PRINCIPLES OF THE DEVELOPMENT OF THE ARCHITECTURE OF THE BABURIDS. World Bulletin of Social Sciences, 3(10), 1-3.

